

Til Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Ref. 200804147

Høringssvar – forslag om lovfesting av krisesentertilbudet

På bakgrunn av brev fra Barne- og likestillingsdepartementet 30. oktober 2008 ønsker Reform – ressursenter for menn å komme med følgende høringssvar.

Reform som høringsinstans

Reform – ressursenter for menn er et nasjonalt kunnskapsmiljø for menn og likestilling. Reform er en privat og uavhengig stiftelse. Reform mottar grunnfinansiering fra Barne- og likestillingsdepartementet. Stiftelsens formål er, med utgangspunkt i at menn og kvinner er likeverdige, å jobbe for likestilling og mot diskriminering på grunnlag av kjønn, samt å synliggjøre menn som kjønn i samfunnet. Reform arbeider bredt med ulike temaer som berører menn. Med spesiell relevans for dette tema for høringen arbeider Reform for å forebygge vold i nære relasjoner gjennom sinnemestringskurs som vi har utviklet. Reform drifter også Mannstelefonen, bemannet av frivillige. Mannstelefonen mottar støtte fra Oslo kommune. På denne telefontjenesten har Reform jevnlig fått henvendelser fra voldsutsatte menn. På bakgrunn av disse erfaringene ble vi bedt om å utarbeide rapporten *Menn utsatt for vold i nære relasjoner*ⁱ som er tatt inn som et av grunnlagene i høringsnotatet.

Det er 13 punkter Barne- og likestillingsdepartementet har bedt om svar på i høringsbrevet, eller som kan kommenteres. Som aktør på fagfeltet ser Reform det som sin rolle å kommentere de punktene som særlig berører vårt kildegrunnlag og posisjon. I svaret vil Reform forholde seg til punktene og deres kronologi. Vi vil foreta en vurdering av utvalgte punkter på bakgrunn av våre erfaringer og kunnskap om menn utsatt for vold.

Punkt 1 – Beskrivelse av dagens situasjon

Krisesentertilbudet er ikke tilgjengelig for menn og ikke for fedre og barn. Blant annet på grunn av dette faktum er det stort kunnskapsmangel om menn utsatt for vold i nære relasjoner. I den landsdekkende NIBR-undersøkelsen går det fram at hver fjerde utsatt for grov partnervold er en mann.ⁱⁱ I NOVA-rapporten går det også fram at barn er like utsatt for grove fysiske krenkelser fra mødre som fra fedre.ⁱⁱⁱ

Legges disse tallene til grunn for behov for krisesentertilbudet (dagtilbud og botilbud) er det et stort behov for utvikling av tilbudet for menn. Videre vil det være behov for tilbud til fedre som ivaretar barn utsatt for vold av mor eller mors partner.

Punkt 2 – Hva skal lovfestes og forankring av tilbudet

§ 1 Lovens formål

Lovens formål er å sikre et godt og helhetlig krisesentertilbud til personer utsatt for vold i nære relasjoner og til medfølgende barn.

Med vold i nære relasjoner forstås alle former for vold eller trusler om vold fra en nærstående person.

Reform er positiv til lovens formål der det foreslås at det offentlige gjennom kommunen gis et ansvar for å gi utsatte for vold i nære relasjoner en universell rett til helhetlig hjelp.

Spesielt med tanke på at menn og fedre med barn der mor er voldsutøver i dag i praksis er utelatt fra et krisesentertilbud, eller kun har et svært ufullstendig tilbud, er Reform svært positiv til en generell lovfesting av krisesentertilbudet. Den gir denne brukergruppen en selvfølgelig rett når de er i en tilsvarende situasjon som kvinner og mødre med barn.

Reform er imidlertid kritisk til at dette formuleres kjønnsnøytralt. Kvinner er betydelig mer utsatt enn menn. Samtidig utsettes også menn for vold i nære relasjoner, og dette er svært tabubelagt. Departementet kommer med kjønns spesifikke forbehold/anbefalinger om hvordan kommunene bør utforme krisesentertilbudet, men dette gjenspeiles ikke i forslaget til lovtekst. Reform anser det hensiktsmessig å bruke begrepene menn og kvinner også i lovteksten.

Dersom ikke lovfestingen og tanken om utvidelse til å gjelde begge kjønn følges opp med økt kunnskap, gjøre tilbudet kjent for brukergruppen, praktisk utvidelse og organisatorisk tilrettelegging vil ikke lovfestingen føre til en reell økning i rettigheter for brukergruppen. Dette vil vi komme tilbake til i de neste punktene. Her vil vi imidlertid påpeke at en presisering i § 1 at *Lovens formål er å sikre et godt og helhetlig tilbud til menn og kvinner utsatt for vold i nære relasjoner og medfølgende barn*, vil hindre at kvinner og barn leses inn som eneste naturlige tolkning og som eneste målgruppe som kommunen trenger og tilpasse et tilbud ovenfor.

Punkt 4 – Målgrupper for krisesentertilbudet

Under dette punktet diskuteres målgrupper som kommunene og krisesentrene forplikter og ikke forplikter å ha et tilbud til. I høringsnotatet diskuterer departementet avgrensninger i tilbud når det gjelder kvinner med rusproblemer, kvinner med psykiske problemer eller kvinner uten lovlig opphold i Norge. Vi vil her kommentere diskusjonen og forslaget til å avgrense menns adgang til krisesentrene.

Departementet foreslår at menn på lik linje med kvinner har en lovmessig rett til kommunalt krisesentertilbud. Imidlertid innstiller departementet som hovedregel at voldsutsatte kvinner og menn ikke bor sammen begrunnet ut fra hensynet til kvinnelige beboeres sikkerhet og religion. Det vil med andre ord si at menn som hovedregel må gis et alternativt botilbud. Det framheves spesielt en ordning med egen leilighet til menn utsatt for vold i nære relasjoner, som har vært en løsning som ved enkelte tilfeller har blitt gjennomført ved tre krisesentre.

Denne løsningen etterlater imidlertid flere spørsmål enn den gir svar på. Hvordan ser departementet for seg at mannlige beboere og ikke minst mannlige beboere med barn da skal få et likeverdig krisesentertilbud? Spesielt stiller vi spørsmål om hvordan kommunen da vil sørge for støtte og veiledning og gratis dagtilbud til de mannlige beboere?

Departementet peker på at det er en usikkerhet med tanke på hvor stort behovet er for botilbud til menn utsatt for vold i nære relasjoner. Dette kan leses som om dette ikke er noen betydelig oppgave eller dilemma for kommunene. Reform mener imidlertid at det er svært uheldig dersom departementet antar at menn har minimalt behov for botilbud, og at derfor en avgrensning av botilbudet til menn vil få minimale konsekvenser. Reform får jevnlig kontakt med menn utsatt for vold i nære relasjoner som søker et botilbud, og ikke sjelden er det offentlige instanser som formidler denne kontakten. For mange av disse tviler Reform på at egen bolig uten direkte kontakt med personale med kompetanse på vold i nære relasjoner er noen god løsning. Dette kan spesielt være en dårlig løsning for fedre med barn. Det er derfor svært positivt at departementet har gitt NKVTS i oppdrag å undersøke menns hjelpebehov når de er utsatt for vold i nære relasjoner.

Selv om det er stor usikkerhet om omfanget er det hevet over tvil at det er menn utsatt for vold i nære relasjoner som har behov for et botilbud, og det er en sammensatt gruppe. Det er slett ikke kun menn utsatt for vold av kvinnelig partner som vil kunne ha behov for et botilbud. Andre grupper som vil ha ulike behov er:

- Menn utsatt for tvangsekteskap
- Gutter og menn utsatt for traficking for sexsalg eller for tvangsarbeid
- Gutter og menn utsatt for incest og seksuelle overgrep
- Homofile menn utsatt for vold i nære relasjoner, spesielt i parforhold.
- Menn hentet til Norge for ekteskap utsatt for vold og sosiale innskrenkninger
- Menn med nedsatt funksjonsevne utsatt for vold i nære relasjoner
- Fedre med barn utsatt for vold i nære relasjoner
- Fedre til barn utsatt for vold av mor eller av mors partner

Departementet diskuterer også om krisesentrene bør ha mannlige ansatte. Reform anser at dersom det er tenkt at krisesentertilbudet også skal nå mannlige utsatte (at det ikke eksisterer alternative tilbud for menn i kommunen) er det behov for mannlige ansatte. Videre er Reform enig i departementets vurderinger i at hensynet til barn som bor på krisesentre taler for at sentrene også har menn ansatt.

Punkt 5 – Kvaliteten i tilbudet og tilrettelegging for ulike brukergrupper

Med forslaget om lovfesting vil kommunen få en plikt til å gi menn utsatt for vold i nære relasjoner et tilbud som er likeverdig med kvinners. I dette ligger det at menn og fedre og med medfølgende barn tilbys:

- (1) et gratis, trygt og midlertidig botilbud med støtte og veiledning
- (2) heldøgns telefonvakt med støtte og veiledning
- (3) informasjon om rettigheter
- (4) bistand til kontakt med øvrig tjenesteapparat
- (5) oppfølging i reetableringsfasen

Det har vært allment kjent at krisesentertilbudet kun er tilgjengelig for kvinner og eventuelle medfølgende barn. Når man nå ønsker å inkludere menn utsatt for vold i nære relasjoner står man ovenfor betydelige utfordringer når det gjelder tilrettelegging og kvalitet for de nye brukergruppene. Det er i hovedsak kun (2) *telefonvakt* som til nå har vært en tjeneste åpen for menn.

Med stor undring registrerer Reform at menn og fedre og medfølgende barn er utelatt fra dette punktet hvor departementet diskuterer tilrettelegging for brukergrupper. Dersom lovfesting om et kommunalt tilbud skal få en reell betydning for menn:

- Må tilbudet / loven gjøres kjent for mannlige utsatte og de som møter mannlige utsatte.
- Krisesentre / kommunen bør drive en utadrettet virksomhet der de opplyser om vold i nære relasjoner som sosialt problem, og voldens skadevirkninger og deres tilgjengelige tilbud. På grunn av den manglende samfunnsmessige erkjennelsen av at menn kan være utsatt, er det spesielt viktig med en slik aktivitet for de mannlige målgruppene.
- Krisesentrene, eller alternativt likeverdige tiltak, må videreutvikles kommunalt i hele spekteret (1-5) for å integrere mannlige utsatte
- En videre tilrettelegging av tjenestene må gjøres basert på ny praktisk erfaring med de nye målgruppene.

Det er positivt at departementet har gitt NKVTS i oppdrag å undersøke *vold og overgrep mot menn i nære relasjoner og deres hjelpebehov*. (s. 44) Det vil kunne gi kommunene noe kunnskap om hvordan tjenestene bør tilrettelegges for menn. Men det prekære kunnskapsbehovet er av praktisk art. En vil ikke få kunnskap om omfanget og hensiktsmessig utforming av kommunalt krisesentertilbud for menn uten at en starter utviklingen av et konkret sosialt tilbud for brukergruppen. Som vi skriver i rapporten^{iv} til departementet:

Hva skal til for at gutter og menn skal søke hjelp for situasjonen de befinner seg i? Et av svarene kan være at det etableres og gjøres kjent et spesifikt tilbud for gruppen, samtidig som det arbeides for å redusere tabuet knyttet til denne volden. Krisesenterbevegelsen og tilbud til menn som slår (ATV) er

nettopp en slik fortelling om hjelpebehov som blir synlig gjennom utvikling av et sosial tilbud og erkjennelsen av et sosial problem (s. 22).

Reform foreslår derfor at departementet snarest initierer et prøveprosjekt der slik kunnskap utvikles, slik at det får betydning for det kommunale tilbudet. En mulighet kan være oppstart av et prøveprosjekt med et nasjonalt krisesenter for menn som bidrar til å integrere kunnskap om menn utsatt for vold i kommunale krisesentertilbud. Sagt med andre ord at senteret har nasjonal kompetansefunksjon.

Videre frykter Reform at uten en presisering i lovforslaget om at menn er en målgruppe, vil ikke kommunene gjøre jobben med å tilby og tilrettelegge et krisesentertilbud for mannlige målgrupper. Det vil være behov for en trinnvis utvikling og integrering av tiltak for mannlige målgrupper, og bruken av tiltak vil trolig gradvis øke etter hvert som hjelpetilbud blir kjent og tabuene knyttet til menn utsatt for vold i nære relasjoner reduseres. Når menns hjelpebehov ikke er presisert i lovforslaget vil det være så alt for lett for en kommune å unngå å skaffe seg / oppsøke en fremtidig voksende utgift. Reform foreslår at formuleringen *Kommunen skal sørge for å gjøre tilbudet kjent og tilgjengelig for både menn og kvinner* tas inn i § 2. Uten at denne eller tilsvarende presisering gjøres i loven, frykter Reform at kommunene ikke integrerer menn i sin helhetstenkning i utviklingen av krisesentertilbudet etter lovens inntreden.

Avsluttende kommentar

Et ukjent antall menn utsatt for vold i nære relasjoner og fedre med barn der mor er voldsutøver mangler i dag et krisesentertilbud. Reform – ressurscenter for menn er derfor svært positive til en generell lovfesting av krisesentertilbudet. Den gir disse målgruppene en selvfølgelig rett når de er i en tilsvarende situasjon som kvinner og mødre med barn utsatt for vold i nære relasjoner.

Forutsetningen for tilretteleggingen for mannlige målgrupper ved krisesentrene og i kommunene er imidlertid ikke på plass i dag. Reform ser at for at menn og utsatte fedre med barn skal få et tilbud lokalt er det nødvendig med en utvikling av krisesentertilbud av praktisk, organisatorisk og kunnskapsmessig karakter. Uten et slikt eksplisitt utviklingsarbeid vil den lovfestede rett til krisesentertilbud ikke gi noen reell konsekvens for målgruppene av menn.

Oslo, 15. januar 2009

Ulf Rikter-Svendsen, daglig leder

ⁱ Bredeesen Norfjell (2008) *Menn utsatt for vold i nære relasjoner En vurdering av omfang og hjelpebehov sett i lys av eksisterende forskning og Reformers erfaringer*. Reform rapport

ⁱⁱ Haaland, Thomas, Sten-Erik Clausen og Berit Schei, red. (2005): *Vold i parforhold – ulike perspektiver. Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning. NIBR-rapport nr 3/05.

ⁱⁱⁱ Mossige, Svein & Kari Stefansen (red.): *Vold og overgrep mot barn og unge En selvrapporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole*. NOVA rapport 20/07

^{iv} Bredeesen Norfjell (2008) *Menn utsatt for vold i nære relasjoner En vurdering av omfang og hjelpebehov sett i lys av eksisterende forskning og Reformers erfaringer*. Reform rapport.